

ний В.Л. История Римских пап / Задворный В.Л. – М., 1997. – Т. 2. – С.83-85. **16.** *Encyclopedia dei Papi*. Roma, 2000. 3 vol. – Vol. 1, p.537-539. **17.** *Hudon W.V.* Papal, Episcopal and Secular Authority in the Work of Marcello Cervini // *Cristianesimo nella storia* 9 (1988). – P.493-521. **18.** *Stoller M.E.* The Emergence of the Term Antipapa in Medieval Usage // *Archivum historiae Pontificiae* 23 (1985). – P.43-61. **19.** *Болотов В.В.* Лекции по истории древней Церкви / Болотов В.В. – М., 1994. – Т. 4. – С. 506-586. **20.** *Brachin P.* Adrian VI et la devotion moderna // *Études Germaniques* 14 (1959). – P. 97-105. **21.** *I Ватиканский Собор.* Догматическая конституция «Pastor aeternus» // Эве Ф. Тексты о Церкви. – М., 1996. – С. 5-9. **22.** *Гергей Е.* История папства / Гергей Е. – М.: Изд-во «Республика», 1996. – С. 320. **23.** *Jedin H.* Breve Storia dei Concili. Brescia, 1983. – P.165-199. **24.** *Догматическая Конституция о Церкви (Lumen Gentium)* // Документы II Ватиканского Собора. – Paoline, 2004. – С. 73–155. **25.** *Казем-Бек А.* О Втором Ватиканском Соборе / А. Казем-Бек // Журнал Московской патриархии 1. – 1963. – С. 72-76. **26.** *Wynen Arthur.* Rechts- und insbesondere die Vermögensfähigkeit des Apostolischen Stuhles nach internationalem Recht. Freiburg im Breisgau: Herder and Co. G.m.b. H. Verlagsbuchhandlung, 1920. – S. 55. **27.** *Cardinale Hyginus Eugene.* The Holy See and the International Order. Collin Smythe «Gerrards Cross», England, 1976. – P. 78.

УДК 341.321

А. А. ІВАНИЦУК

МІЖНАРОДНИЙ ПОЛІТИЧНИЙ СУД: ОБҐРУНТУВАННЯ СТВОРЕННЯ

Обґрунтовано необхідність створення Міжнародного політичного суду, який має забезпечити превентивні заходи щодо недопущення порушення прав і свобод людини та громадянина політиками, які знаходяться при владі, та справедливий неупереджений суд стосовно них після їх відставки та політиків, які знаходяться в опозиції.

Ключові слова: міжнародний політичний суд, влада, опозиція, політик, права і свободи людини та громадянина, справедливість.

Іваничук А.А. Международный политический суд: обоснование создания

Обосновано создание Международного политического суда, который должен обеспечить превентивные меры по недопущению нарушения прав и свобод человека и гражданина политиками, которые находятся у власти, и справедливый беспристрастный суд по ним после их отставки и политиков, которые находятся в оппозиции.

Ключевые слова: международный политический суд, власть, оппозиция, политик, права и свободы человека и гражданина, справедливость.

Ivanischuk Andrey. International political trial: rationale creation

Article is devoted to the creation of the International Political Court. He must ensure preventive measures to prevent the violation of rights and freedoms of citizens, politicians who are in power, a fair and impartial trial in relation to politicians and retired politicians who are in opposition.

Key words: international political judgment, authority, opposition politician, rights and freedoms of man and citizen, justice.

В умовах сьогодення бурхливо розвивається теорія і практика міжнародного публічного права, зокрема у галузі міжнародного кримінального права, яке регу-

---

© ІВАНИЦУК Андрій Анатолійович – кандидат юридичних наук, суддя Дніпровського районного суду м. Херсона

лює співробітництво держав і міжнародних організацій щодо протидії міжнародним злочинам та злочинам міжнародного характеру. Є незаперечним, що провідним, як внутрішнім, так і зовнішнім, чинником діяльності демократичної правової держави є функція забезпечення прав і свобод людини та громадянина.

В цьому контексті вищі посадові особи держави є носіями потрійного правового статусу: по-перше, вони є провідними суб'єктами забезпечення прав і свобод людини та громадянина; по-друге, в державах з недорозвинутим громадянським суспільством вищі посадові особи держави самі є суб'єктом їх порушення; по-третє, після відходу від влади (переходу в опозицію) їх права і свободи часто теж порушуються.

Тим самим в країнах, які знаходяться в перехідному стані від тоталітаризму до повноцінної правової соціальної держави, виникає необхідність, з одного боку, стимулювати політиків до дотримання прав і свобод людини та громадянина в період знаходження при владі, з іншого боку, захистити їх від необґрунтованого переслідування після відсторонення.

До проблем діяльності міжнародного кримінального суду звертали свою увагу вчені John E. Ackerman¹, Pias Bantekas, M. Cherif², Hans Köchler, Helmut Kreicker, Mark Mackarel, Eugene O'Sullivan³, Susan Nash, Lyal S. Sunga, Goran Sluiter⁴, Alexander Zahar⁵ та ін. Проте вони зосередили свою увагу на загальних засадах міжнародного кримінального права та особливостях діяльності міжнародного кримінального трибуналу колишньої союзної Республіки Югославії. До аналізованої нами проблематики вони безпосередньо не звертались.

Мета статті полягає в тому, щоб на основі теорії природного права, основоположних міжнародно-правових актів, думок на цю проблематику вчених у галузі міжнародних судів, обґрунтувати необхідність створення міжнародної інституції, яка стимулювала б політиків до дотримання прав і свобод людини та громадянина в період знаходження при владі та захистити їх від необґрунтованого переслідування після відсторонення. Відповідно і наукова новизна полягає в тому, що у статті вперше обґрунтовано необхідність і можливість створення міжнародного політичного суду.

Розвиток людства в епоху державно-правової дійсності свідчить про несправедливе юридичне переслідування екс-перших осіб держави та політичних лідерів, що знаходяться в опозиції.

Історичні факти свідчать, що вагома частина правителів, які втратили владу, відчували на собі усі недоліки несправедливого державного судочинства. Приклади цього можна знайти в усіх епохах різних народів від деспотичних монархій минулого до сьогодення. Зокрема, це винесення Верховним Судом Англії смертної кари та страта короля Карла I⁶, розстріл за вироком військового суду Гетьмана Війська Запорозького І. Виговського⁷, судове засудження та страта короля Франції Людовіка XVI⁸.

Історія надає нам лише поодинокі факти відносно гуманного ставлення до екс-перших осіб держави та політичних опонентів. Наприклад, збереження життя і довільне заслання на острів Святої Єлени поверженого імператора Франції Наполеона Бонапарта⁹, вислання та домашній арешт радянського дисидента лауреата Нобелівської премії миру А. Сахарова¹⁰. Проте такий підхід будувався не на праві, а на політичній домовленості перших осіб провідних держав того часу. Що є неприпустимим, оскільки розсуд у діяльності чиновників від влади постійно призводить до нових порушень прав і свобод людини та громадянина.

Відповідно, виникає потреба, з одного боку, стимулювати перших осіб держави до забезпечення прав, свобод та законних інтересів фізичних і юридичних осіб, у період перебування при владі, а з другого боку, гарантувати їм після відставки та опозиційним політикам неупереджений судовий захист.

На наш погляд, забезпечити політикам, що знаходяться в опозиції (відставці) справедливе судочинство судами загальної юрисдикції в державах з недостатнім рівнем розвитку демократії та громадянського суспільства неможливо. Так, в таких країнах не вироблена політична і юридична культура розмежування юридичної і політичної відповідальності перших осіб держави. На наше переконання, тільки міжнародний незалежний суд, що визнаний світовою спільнотою, спроможний прийняти справедливе рішення у справах щодо цих осіб.

Виходячи з історичного досвіду Нюрнберзького судового процесу над колишніми керівниками гітлерівської Німеччини, компаративістичних запозичень із діяльності Європейського суду з прав людини, Міжнародного кримінального суду, можна говорити не тільки про об'єктивну необхідність, але й про практичну спроможність світової спільноти створити Міжнародний політичний суд.

Під юрисдикцію Міжнародного політичного суду мають підпадати екс-перші особи держави (президенти, прем'єр-міністри, голови парламенту, монархи та ін.) та провідні опозиційні політики. Статут Міжнародного політичного суду має передбачити два шаблі діяльності.

Перший рівень – це проведення досудових слідчих дій та судовий розгляд справ стосовно екс-перших осіб держави та провідних опозиційних політиків, які зазнають кримінального переслідування в середині країни, якщо вони вважають, що їх право на неупереджений державний суд порушується. Уряди та суди незалежних країн не мають перешкоджати, щоб зазначені особи постали перед суддями Міжнародного політичного суду. В цьому випадку суб'єктом звернення до зазначеного суду будуть екс-перші особи держави, які зазнають кримінального переслідування відповідно до внутрішнього державного законодавства.

Процесуально при розгляді такої категорії справ має застосовуватись класичний для кримінального права принцип невинуватості особи, яка притягується до кримінальної відповідальності.

Міжнародний політичний суд залежно від результатів такого судового розгляду може виправдати екс-політиків або визнати їх винними у скоєнні злочинів, що порушували права і свободи людини і громадянина, або за корупційні діяння.

Основною кримінальною санкцією за грубі порушення прав і свобод людини і громадянина має стати позбавлення волі у міжнародній спеціально утвореній в'язниці; за корупційні діяння – штраф, який стягується на користь держави, яка постраждала від протиправних діянь винного. Додатковою санкцією може бути заборона займатись політичною діяльністю на певний строк чи довічно.

Другим рівнем діяльності Міжнародного політичного суду стане обов'язкове досудове провадження та судовий розгляд фактів порушення екс-першими особами держави прав і свобод людини та громадянина та корупційні діяння при перебуванні їх при владі.

Суб'єктами звернення в такому випадку стануть громадяни, іноземці та особи без громадянства, права яких порушували екс-політики, перебуваючи при владі. Заяви від цих осіб мають прийматися у строк, що не перевищує шести місяців з моменту відставки політика. Процесуально при розгляді такої категорії справ має

застосуватись загальноновизнаний для адміністративного судочинства принцип покладання тягаря доведення своєї невинуватості на відповідача.

Тим самим, другий рівень діяльності Міжнародного політичного суду за своєю сутністю буде міжнародним адміністративним судом, що здійснює міжнародне адміністративне судочинство. Відповідно і санкції такого суду будуть адміністративними. Основною санкцією стане позбавлення права займатись політичною діяльністю на певний термін чи довічно.

І в першому, і в другому випадках, якщо Міжнародний політичний суд виявить у діях осіб, які перебувають у них під слідством, ознаки злочину, що підпадають під юрисдикцію Міжнародного кримінального суду в Гаазі, то матеріали справи передаються до нього.

Міжнародним нормативно-правовим актом, на основі якого має здійснюватись діяльність Міжнародного політичного суду, стане статут Міжнародного політичного суду, який має прийматись державами на дипломатичній конференції у формі підписання міжнародного договору з подальшою ратифікацією парламентами.

Зазначена пропозиція може бути втілена в життя у двох основних формах: по-перше, через використання для цієї мети Міжнародного кримінального суду¹¹, шляхом розширення його юрисдикції на вказані проблеми; по-друге, створення самостійної міжнародної інституції – Міжнародного політичного суду. В останньому випадку за основу можна буде взяти процедуру створення Міжнародного кримінального суду в Римі у 1998 р., через прийняття міжнародного договору на дипломатичній конференції. На наш погляд, останній варіант є найбільш вдалим.

Отже, створення Міжнародного політичного суду забезпечить превентивні заходи щодо недопущення порушення прав і свобод людини та громадянина політиками, які знаходяться при владі, та справедливий неупереджений суд стосовно них після їх відставки та політиків, які знаходяться в опозиції.

1. *John E. Ackerman and Eugene O'Sullivan, Practice and Procedure of the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia with selected materials from the International Criminal Tribunal for Rwanda. The Hague etc.: Kluwer Law International, 2002, xxi + 555 pp.* 2. *M. Cherif Bassiouni. Introduction to International Criminal Law. Ardsley, NY : Transnational Publishers, 2003, xxxvi + 823 pp.* 3. *John E. Ackerman and Eugene O'Sullivan, Practice and Procedure of the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia with selected materials from the International Criminal Tribunal for Rwanda. The Hague etc.: Kluwer Law International, 2002, xxi + 555 pp.* 4. *Alexander Zahar and Goran Sluiter, International Criminal Law: A Critical Introduction. Oxford: Oxford University Press, 2007, xlviii + 530 pp.* 5. Там само. 6. *Churchill W. C. A History of the English – speaking Peoples. Volume I. The Birth of Britain. – London : Cassel and Company, 1956. – 416 p.* 7. *Енциклопедія історії України: [в 5 т. : Т. 1 : А-В] / голова ред. кол. В. А. Смолій. – К.: Наукова думка, 2003. – 688 с.* 8. *Qulart F. A., ed. La Societe des Jacobins. Vol. 1-6. – Paris: Bailleu, 1889-1897.* 9. *Abbott, John Life of Napoleon Bonaparte. – Kessinger Publishing, 2005.* 10. *Сахаров А.Д. Воспоминания: [в 2 т.: Т. 1] / Сахаров Д.А. / [ред.-сост. Е. Холмогорова, Ю. Шиханович]. – М.: Права человека, 1996. – 912 с.* 11. *Rome Statute of the International Criminal Court : last amended 2010: [Електронний ресурс] // UNHCR. – 2012. – Режим доступу: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b3a84.html>.*